

Úvod

Snaha – pokus - ovlivnit ekonomiku přes veřejné rozpočty

- Redistribuční (solidarita)
- Alokační (veřejné statky)
- Stabilizační

Příjmová strana – velikost daní

Krize a snižování daně z příjmu

Výdajová strana – transfery, vládní výdaje

Ovlivnění jednoduchého výdajového multiplikátoru

Neshody účinnosti

Je multiplikátor vůbec větší jak 1?

Státní rozpočet

Hlavní nástroj fiskální politiky

Příjmy státního rozpočtu:

- Daně – přímé – platíme přímo (daň z příjmu právnických, fyzických osob)
majetkové daně, silniční daně, dědické, darovací
- nepřímé – DPH, spotřební daně
- Sociální pojištění (zdravotní a sociální pojištění)
- Příjmy z prodeje a pronájmu státního majetku

Výdaje státního rozpočtu:

- Transfery (důchody, dávky)
- Běžné a investiční výdaje jednotlivých kapitol – ministerstva
- Úroky ze státního dluhu

Saldo rozpočtu

Kladné (přebytkové) – příjmy > výdaje státního rozpočtu

Nulové (vyrovnaný rozpočet) příjmy = výdajům státního rozpočtu

Záporné (deficitní) - příjmy < výdaje státního rozpočtu

Rozpočet a státní dluh

$$BS = TA + t.Y - TR - G$$

Na čem závisí velikost státního rozpočtu (velikost státního dluhu)

- Vládní nákupy
- Transfery
- Daních
- Všech faktorech ovlivňující výstup ekonomiky**

Rozdělení deficitu

EKOFUN

Skutečný deficit = strukturální + cyklický deficit

Cyklický deficit – způsoben cyklickým vývojem ekonomiky – recese/expanze
Strukturální deficit – „špatně“ nastavená pravidla – populismus, „dopování“ ekonomiky- deficit při potenciálním produktu

$$Y^*=3000 \quad G=400$$

$$Y=2000 \quad TA=300$$

$$TR=600 \quad t=0,2$$

$$BS=300+0,2.2000-400-600=-300$$

$$BS^* = 300 + 0,2.3000 - 400 - 600 = -100$$

$$BS_{cykl.} = -300 - (-100) = -200$$

$$BS = t.Y - TR - G$$

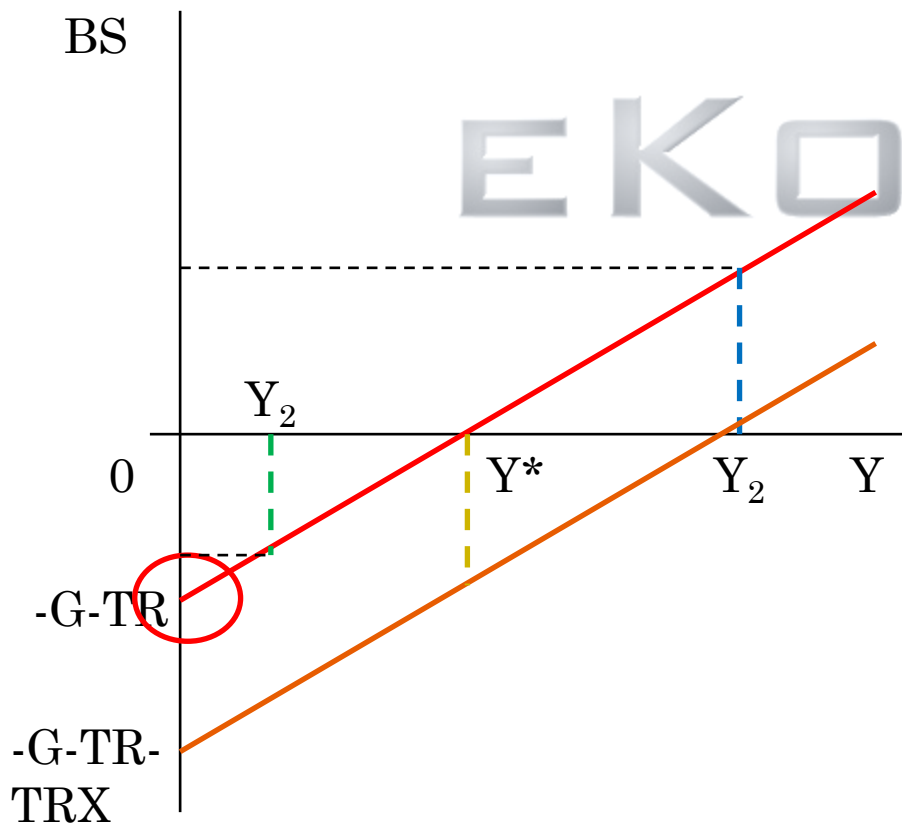
Skutečný deficit = strukturální + cyklický deficit

Strukturální deficit je 0

Při Y^* je státní rozpočet vyrovnaný

Skutečný přebytek

Skutečný deficit

EKO FUN

13 důchody TRX

Vznik strukturálního deficitu

Možnosti financování deficitu státního dluhu

- Prodej státního majetku
- Zvýšení daní (snížení výdajů)
- Emise dluhopisů a pokladničních poukázek a prodej investorům
- Úvěry od IMF, ECB atd.
- Odkup cenných papírů centrální bankou – monetizace státního dluhu

Monetizace státního dluhu

Problém s možností růstu míry inflace – CB „posílá“ peníze do oběhu

Vliv na měnový kurz, investice

Při určité míře zadlužení hrozba měnové krize

Odliv investorů – prodej aktiv zadlužené země

Silné oslabení měny - v jaké měně je denominován dluh?

Bankovní krize

Dluh 1000 EUR

Kurz 25Kč/EUR – 25 000 Kč

Depreciace (oslabení) měny na 40Kč/EUR

Dluh 40 000 Kč

Zadlužený stát a trh kapitálu v uzavřené ekonomice

Stát bude financovat deficit emisí dluhopisů

„jde na trh s úsporami“

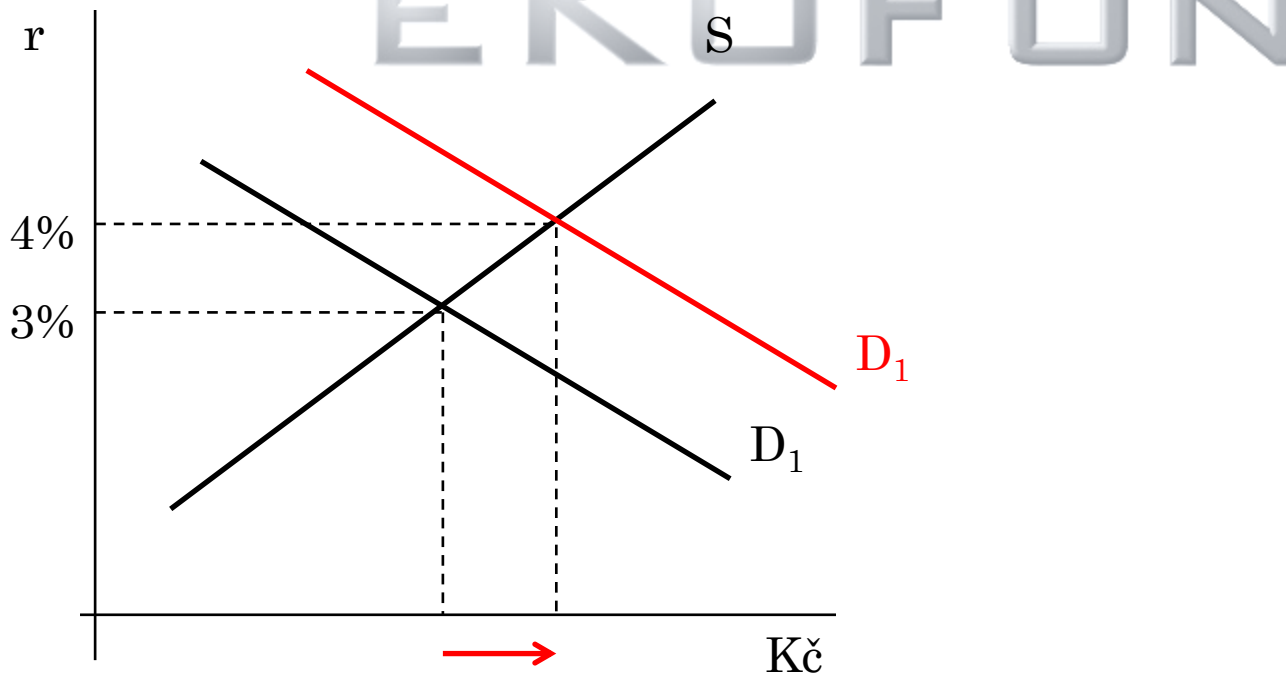
Roste poptávka po úsporách

Roste úroková míra a roste velikost úspor

Vytěšňovací efekt

Roste velikost úspor – klesá spotřeba

Jsou „vytěsněny“ soukromé investice, růstem úrokové míry

Veřejné rozpočty a veřejný dluh

Státní rozpočet je POUZE ČÁST veřejných rozpočtů

Veřejné rozpočty tvoří:

- Rozpočty územně samosprávných celků (města, kraje, obce)
- Státní fondy
- Rozpočty státních podniků
- Zdravotní pojišťovny
- Státní rozpočet

Deficit veřejných rozpočtů

Maastrichtská kritéria

Veřejný dluh – jeho součástí je státní dluh

EKO FUN

Formy fiskální politiky

Vestavěné stabilizátory a diskreční opatření (politika)

Vestavěné stabilizátory

Při cyklických výkyvech (expanze/recese) automatické působení na AD/AS
Vláda (decisions makers) nemusí bezprostředně reagovat

Cílem je zmírnit kolísání HDP

Disponibilní důchod by měl kolísat méně, než HDP

Příklad – progresivní zdanění a podpory v nezaměstnanosti

Vzpomenout

$HDP = C + I + G + NX$ a existuje potenciální produkt

- 1) Světová krize a pokles světové spotřeby
- 2) Odbytové problémy firem, pokles výroby a propouštění
- 3) Růst nezaměstnanosti – pokles spotřeby
- 4) Další propad spotřeby – pokles výroby – propouštění

Pokud bude podpora v nezaměstnanosti může se zmírnit dopad
(pozor na sociální rozměr!!!)

Vzpomenout

$HDP = C + I + G + NX$ a existuje potenciální produkt

- 1) Světová expanze
- 2) Růst odbytu firem, roste export spotřeba
- 3) Pozor na potenciální produkt
- 4) Hrozba přehřátí ekonomiky
(bublina, špatné investice) – „bolestné vystřízlivění“

Progresivní zdanění může mírnit multiplikační efekt

Zmírnění cyklického výkyvu

Problém na dopad v motivaci obyvatelstva

EKO FUN

Diskreční politika

Vestavěné stabilizátory omezují cyklické výkyvy ekonomiky

Často snaha o úplné odstranění – „poladění“

Rozpor mezi školami

Diskreční rozhodnutí – reakce na nějakou událost konkrétním rozhodnutím

- Změna daní růst/pokles
- Investiční výdaje
- Politika nezaměstnanosti

Diskreční politika může být jak expanzivní, tak restriktivní

Možný destabilizující účinek

Expanzivní fiskální politika

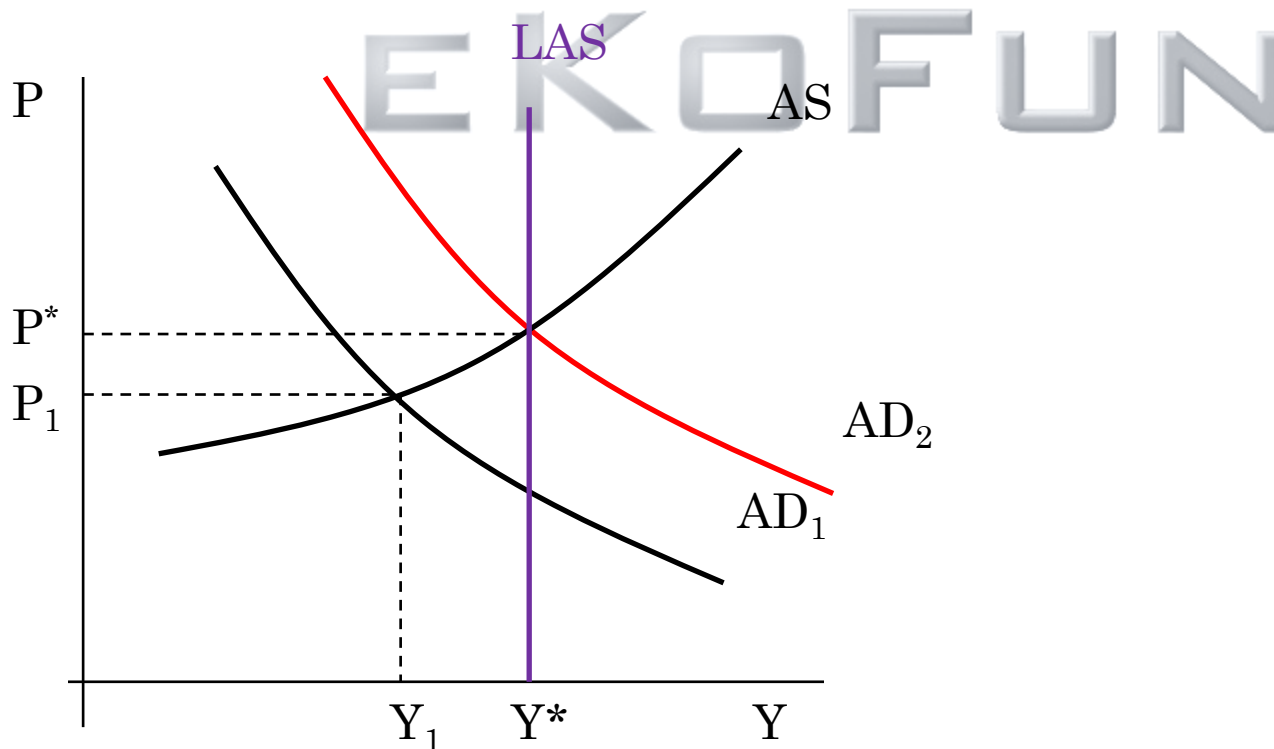
$$AD=C+I^P+G+NX$$

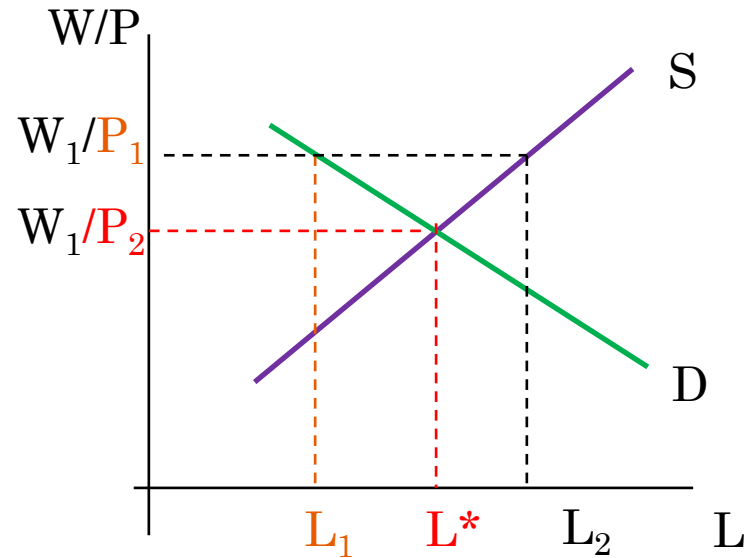
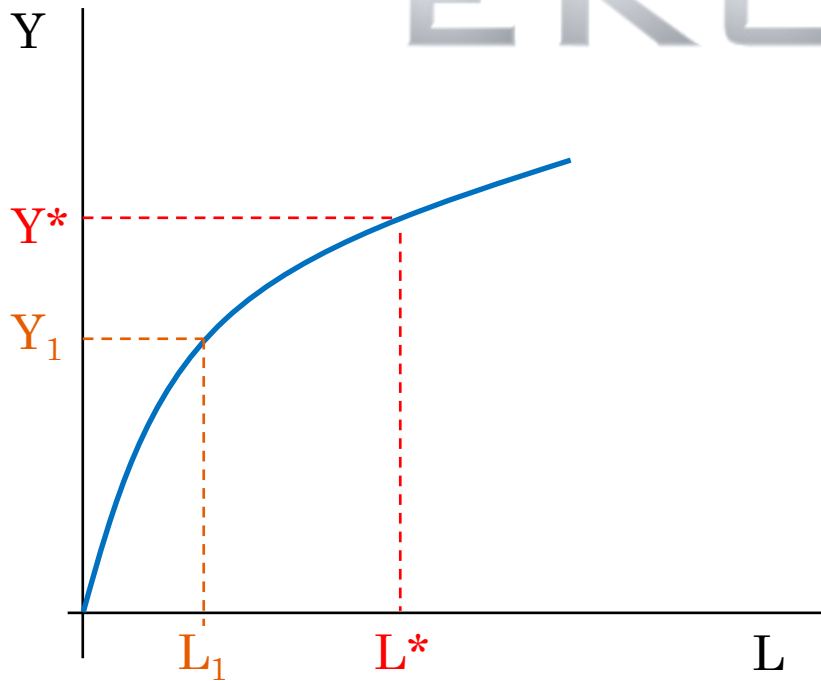
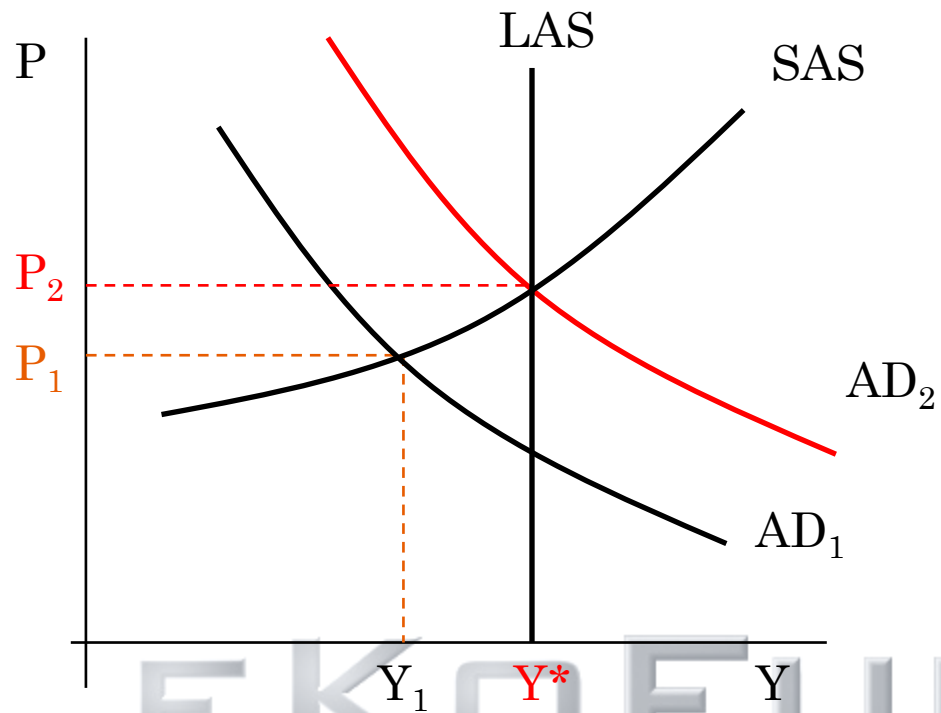
Uvažujeme, že vláda je schopna ovlivnit C , G

Cílem vlády je „napomoci“ ekonomice z recese

Dostaví dálnice G – multiplikační efekt – růst spotřeby – růst HDP – posun AD

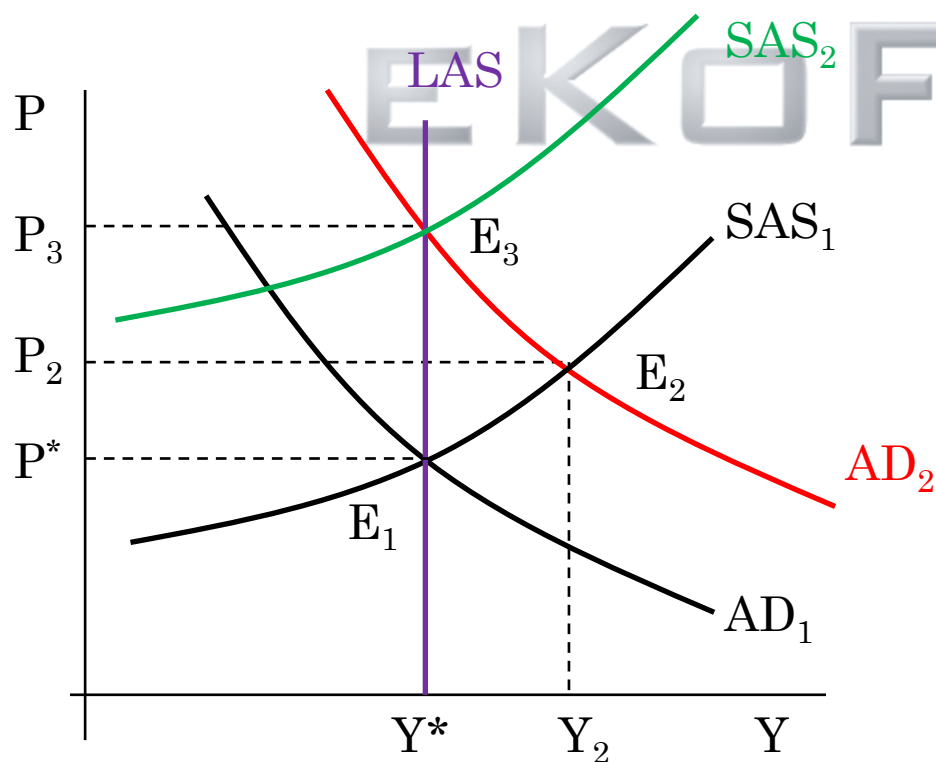
Růst zaměstnanosti = pokles nezaměstnanosti

Fiskální expanze při Y^*

- 1) Dlouhodobá rovnováha při E_1
- 2) Posun AD_1 na AD_2 vlivem růstu G (nákup českých bitevníků)
- 3) Nová KRÁTKODOBÁ rovnováha E_2
- 4) Ekonomika nemůže být dlouhodobě nad Y^*
- 5) Např. vyprší mzdová iluze – růst nákladů na výrobu
- 6) Posun SAS_1 na SAS_2
- 7) Nová DLOUHODOBÁ rovnováha E_3

V krátkém období vzrostl produkt nad potenciální úroveň

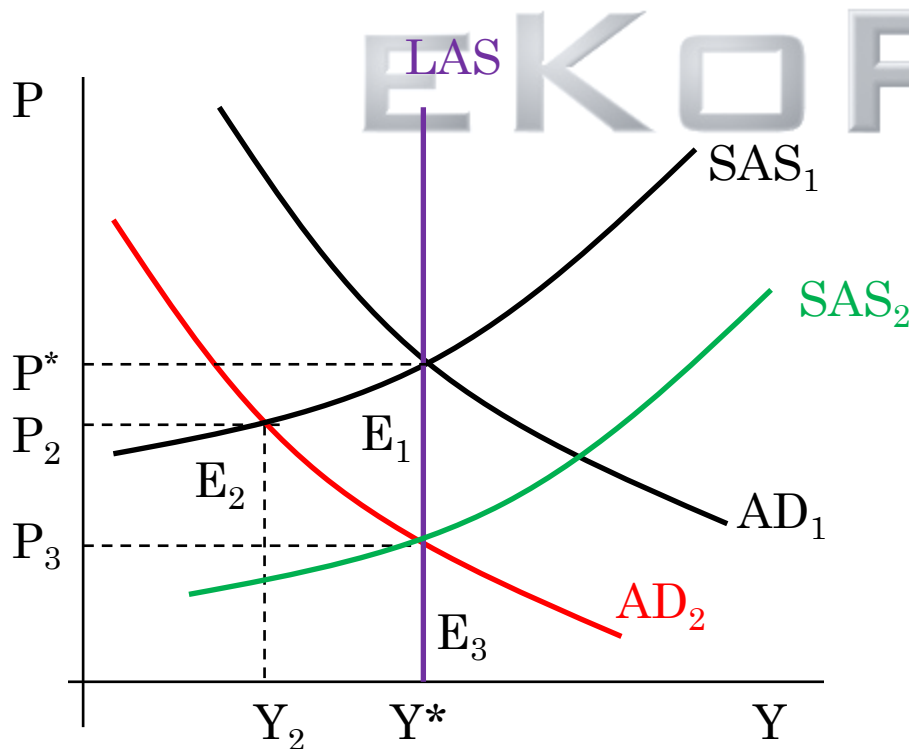
DÍKY ROSTOUCÍ SAS

V dlouhém období se vrací zpět na potenciální úroveň
Vzroste pouze cenová hladina

Restriktivní fiskální politika

- 1) Ekonomika je v dlouhodobé rovnováze E_1
- 2) Vláda se rozhodne pomoci CB v boji s inflací
- 3) Sníží G , zvýší spotřební daň atd. Pokles AD_1 na AD_2
- 4) Nová KRÁTKODOBÁ rovnováha E_2
- 5) Pokles AD znamená pokles výstupu – výroby – roste nezaměstnanost
- 6) Nové vyjednávání o mzdách – nižší mzdy – nižší náklady výroby
- 7) Pokles SAS_1 na SAS_2
- 8) Nová DLOUHODOBÁ makroekonomická rovnováha E_3

Konečným výsledkem je
Snížení cenové hladiny

Pamatujte
Potenciální produkt je
spojen s přirozenou mírou
nezaměstnanosti
Trh práce je v rovnováze

Daň a Lafferova křivka

Lafferova křivka představuje závislost daňového výnosu
Na míře zdanění (průměrná míra zdanění)

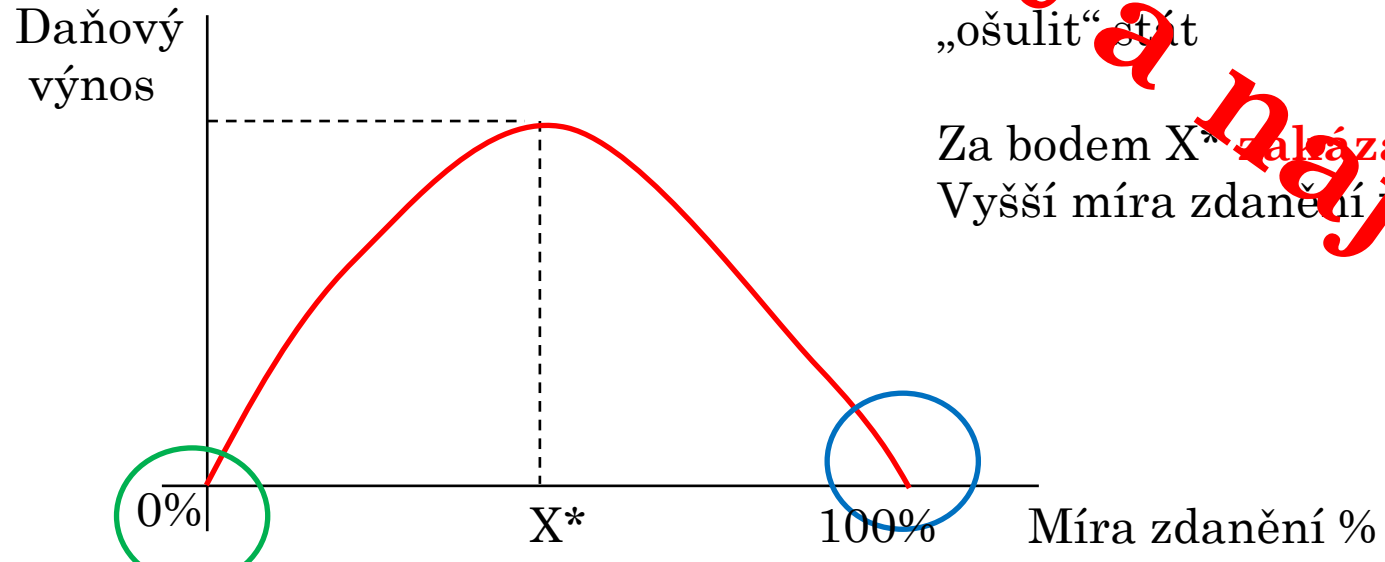
Důležité krajní body
Nulové daně – stát nic nezíská
Maximální daně 100% - státu nikdo nic nedá

S růstem míry zdanění neroste
NEUSTÁLE daňový výnos

EKONOM

Od určitého bodu (X^*)
Lidé, firmy se budou více snažit
„ošulit“ stát

Za bodem X^* **zakázaná zóna**
Vyšší míra zdanění = nižší výnos

Problém dokázat a najít X^*

Problémy fiskální politiky

Vytěšňovací efekt

Více makroekonomie 2

Fiskální expanze – růst produktu (alespoň v krátkém období)

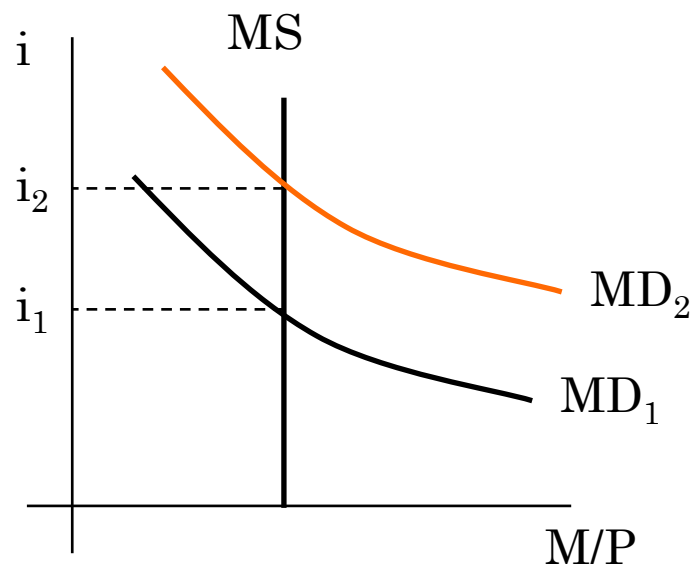
Poptávka po penězích závisí na velikosti úrokové míry a DŮCHODU

S růstem poptávky po penězích, se děje co?

Roste úroková míra

A díky tomu klesají soukromé investice

Díky zvýšení vládních výdajů, byly vytěsněny soukromé investice
Díky růstu úrokové míry

Časová zpoždění

Stejně jako u měnové politiky existuje časová prodleva

Zaznamenání problému – recese

Reakce na problém – snížení daní a zvýšení vládních nákupů

Schvalovací proces

Implementace

„Působení v ekonomice“

Vše trvá nějakou dobu a ekonomika se tak může zatím sama dostat zpět na Y^*
Působení „fiskálního opatření“ může následně znamenat destabilizaci

Fiskální politika a otevřená ekonomika

Stejně jako u měnové politiky záleží na systému měnového kurzu

Předpoklady:

- Malá otevřená ekonomika
- Neexistují bariéry v toku kapitálu (dokonalá kapitálová mobilita)
- Budeme uvažovat krátké období – buď žádné a nebo pouze malé změny P

Neexistuje riziko země

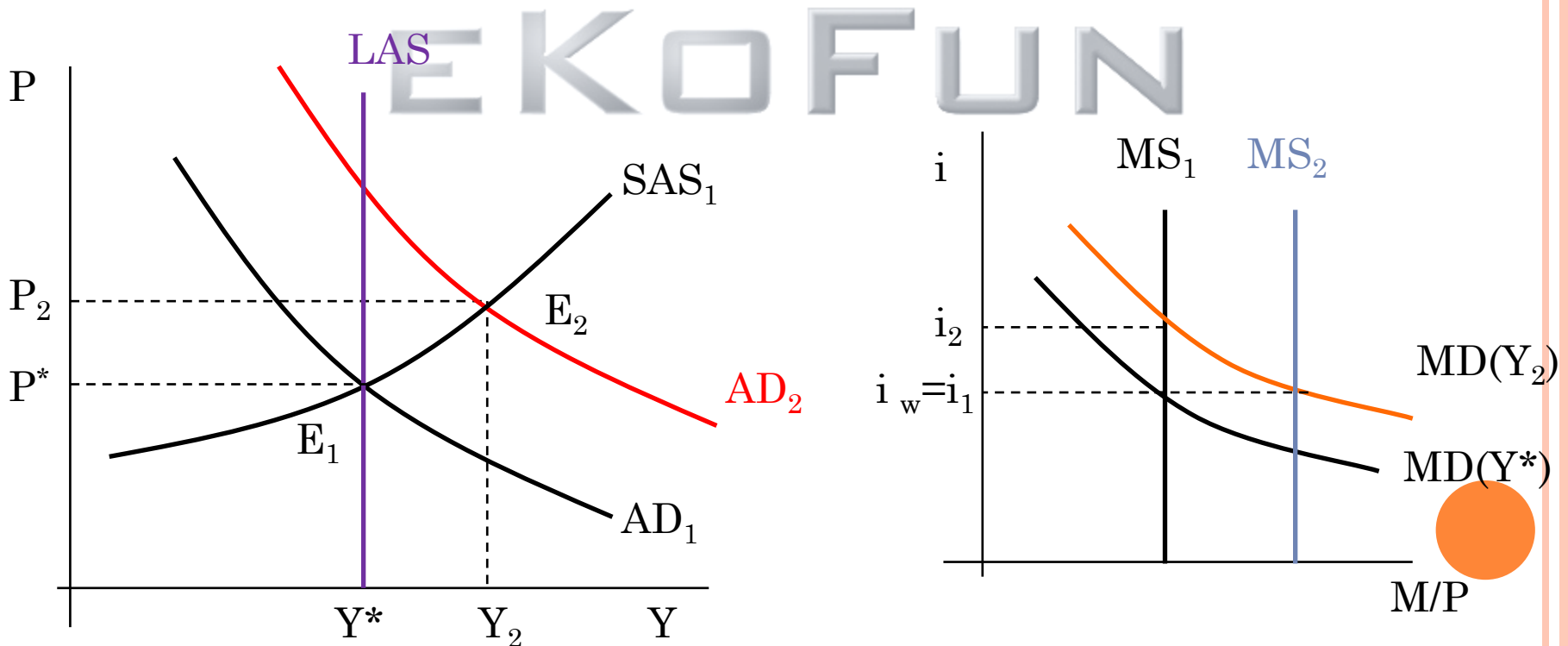
Domácí úroková míra = světové úrokové míře

Případné odchýlení vede k přesunu kapitálu a vyrovnání

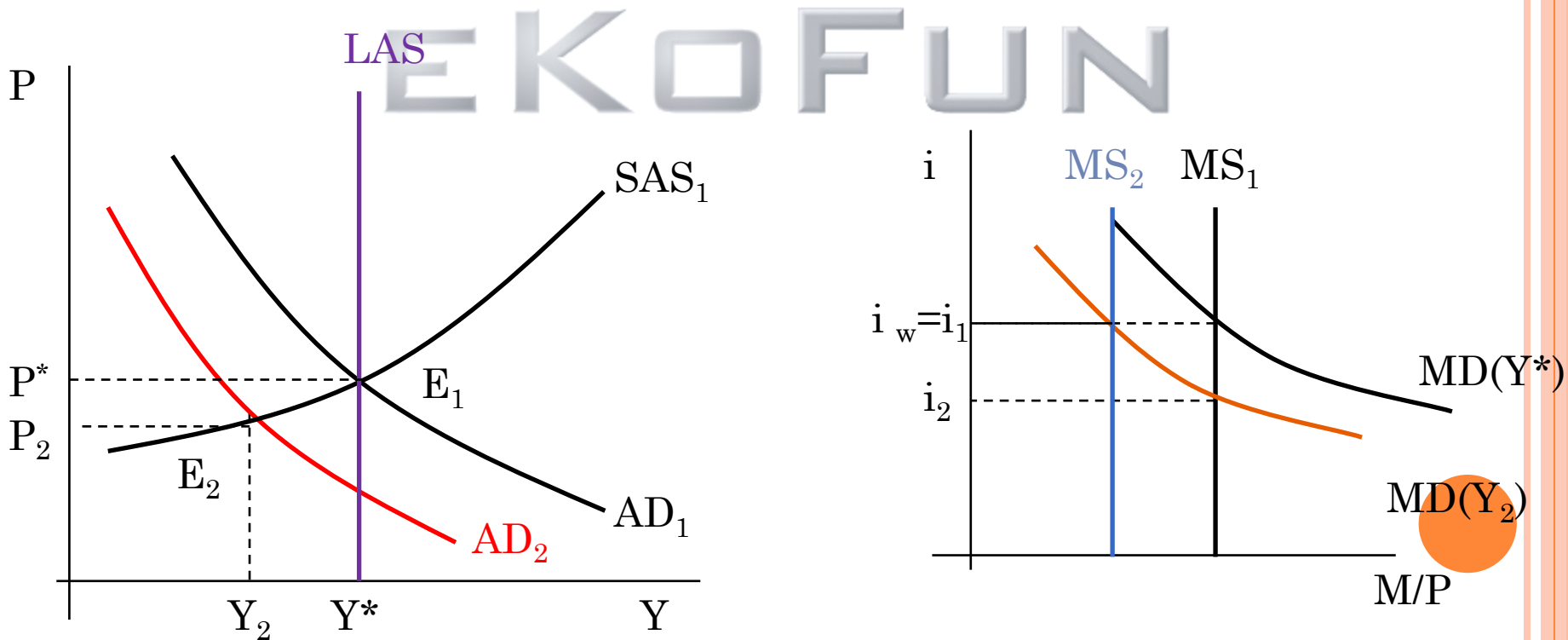
Fiskální politika a fixní měnový kurz

- 1) Fiskální stimul a růst HDP na Y_2
- 2) Růst poptávky po penězích na $MD(Y_2)$ – růst úrokové míry
- 3) Příliv investorů – vidina vyššího zhodnocení
- 4) Příliv - ↑poptávky po korunách – tlak na zhodnocení měny
- 5) Fixní kurz a zásah CB – zvýší nabídku koruny posun z MS_1 na MS_2
- 6) Úroková míra se vrací na původní (světovou úroveň)

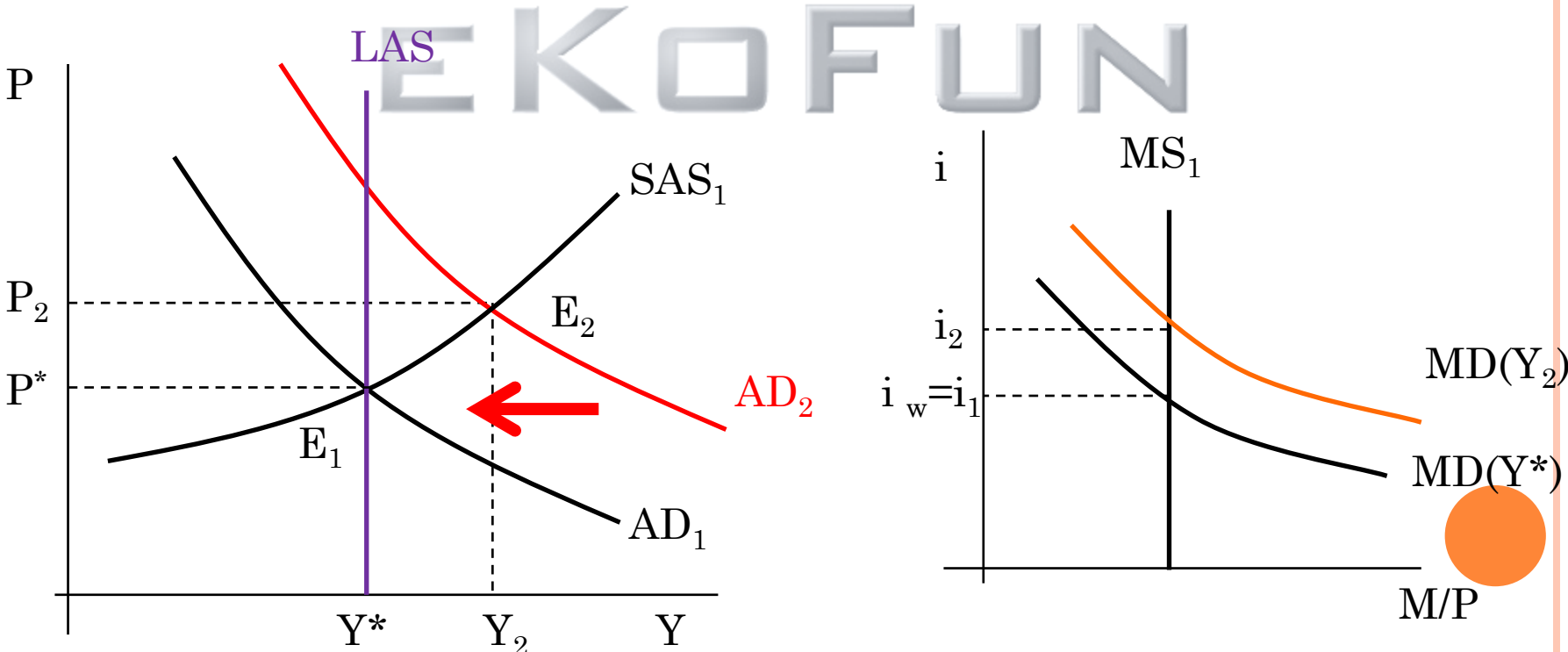
Fiskální politika a fixní měnový kurz

- 1) Fiskální restrikce a pokles HDP na Y_2
- 2) Pokles poptávky po penězích na $MD(Y_2)$ – pokles úrokové míry
- 3) Odliv investorů – vidina vyššího zhodnocení někde jinde
- 4) Odliv - ↑ nabídka korun – tlak na znehodnocení měny
- 5) Fixní kurz a zásah CB – stahuje peníze - MS_1 na MS_2
- 6) Úroková míra se vrací zpět na svojí původní (světovou) úroveň

Fiskální politika v režimu flexibilního měnového kurzu

- 1) Fiskální stimul a růst HDP na Y_2
- 2) Růst poptávky po penězích na $MD(Y_2)$ – růst úrokové míry
- 3) Příliv investorů – vidina vyššího zhodnocení
- 4) Příliv - ↑poptávky po korunách – zhodnocení koruny
- 5) Dopad na cenu exportu – dražší – pokles NX
- 6) Posun AD zpět – pokles Y
- 7) Pokles poptávky po penězích
- 8) Návrat na původní (světovou) úroveň úrokové míry

Závěrečné zhodnocení

Fiskální politika je v režimu fixního měnového kurzu účinná
Výstup ekonomiky se změnil

Fiskální politika je v režimu flexibilního měnového kurzu ZCELA neúčinná
Výstup se nezměnil

EKO FUN

